

B. D. Poppen

Het gebruik van de rouwstand op de molens

Na het overlijden van Leen Duijm, op 30 december 2010, werden vele molens in de rouw gezet en zo ook de molen De Liefde te Uithuizen, welke ik vervolgens zes weken in de rouw liet staan. Op zaterdag 8 januari zag ik dat van de drie molens te Winschoten, alleen de molen Dijkstra nog in de rouwstand stond, de beide andere waren weer in de rechtstand gezet. Desgevraagd hoorde ik, tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst van de Molenwerkgroep Oost-Groningen, van verschillende molenaars dat het hun niet duidelijk is welke “regels” er gelden voor het toepassen van de rouwstand.

Daarom ben ik eens gaan speuren naar gebruiken rondom deze stand en dat leverde niet alleen veel gegevens op, maar ook nogal wat verschillen. Het bekendste en meest opvallende verschil is dat met het gebruik in de Nederlandse en Belgische delen van Limburg en Brabant, alsmede het gehele Rheinland en delen van de Achterhoek, waar de molen, voor ons Groningers, in de vreugd wordt gezet, wanneer een overledene wordt herdacht. Zoals bekend wordt in de rest van het land de molen in de rouw gezet, nadat de onderste wiek voorbij het laagste punt is gegaan, waarbij de roe ongeveer ter hoogte van het stellinghek wordt geplaatst. Over de wijze waarop gerouwd wordt, zijn er landelijk ook enige verschillen te onderscheiden namelijk: de zware en de lichte rouw. Deze twee soorten rouw worden met name in het Zuid-Hollandse Rijnland toegepast. Bij zware rouw staan de wieken iets meer doorgeschoten dan bij lichte rouw. Ook maakt men daar onderscheid voor wie de molen in de rouw wordt gezet. Zo wordt bij overlijden van de molenaar de molen in de zware rouwstand gezet en wel gedurende een jaar en zes weken. Voor andere sterfgevallen, zoals iemand uit het molenaarsgezin, een buurman, een collega molenaar, een poldermeester, een molenmaker of iemand uit het dorp, enz. wordt de molen in de lichte rouwstand gezet en dat dan gedurende zes weken.

Over de duur van de rouw zijn ook verschillen waar te nemen. Zo wordt in vele streken bij het overlijden van de mulder of een familielid, de molen gedurende zes weken in de rouwstand gehouden. Bij het overlijden van leden van het Koningshuis wordt de molen echter tot en met de bijzetting in de rouw gehouden.

In vroeger eeuwen waren over het gebruik van de rouwstand met name door polderbesturen duidelijke regels gesteld. Zo was in de 19^e eeuw de rouwstand in de Schermeer voor een dijkgraaf bepaald op zes weken en voor de molenaar op twee weken.

Ook in de Zaanstreek golden duidelijke regels, waarbij bijvoorbeeld de stand van de wieken en het aantal uitgenomen windborden precies waren vastgelegd, al naar gelang de graad van verwantschap tussen de moleneigenaar en de overledenen. Zie voor een uitgebreide beschrijving hiervan bijvoorbeeld het “Jaarboekje van De Hollandsche Molen”, uitgave 1927, pagina 97 t/m 102.

Ook K. Boonenburg schrijft in het boekje “De windmolens”, in 1949 als deel 69 in de Heemschutserie verschenen, op de pagina's 51 t/m 61 uitgebeid over de rouwstand, zoals die in het land en in het bijzonder in de Zaanstreek wordt toegepast. En over het gebruik in deze streek schrijft eveneens W. Buys Pzn. in zijn boek “De windmolens in de Zaanstrek”.

Maar ook tegenwoordig zijn er nog molenstichtingen, zoals de Rijnlandse molenstichting, die hun molenaars duidelijk voorschrijven welke gebruiken zij in acht dienen te nemen. Ze zijn zelfs na te lezen op hun website: <http://www.rijnlandsemolenstichting.nl> .

Over de landelijke rouwstanden is ook in enige molenbladen het een en ander gepubliceerd. Zo schreef Jan Scheirs in de Gildebrief nr. 2, juni 2002, pagina 13 t/m 16, een artikel dat specifiek over de rouwstand in Brabant gaat, namelijk de kórende stand.

In het blad Molinologie van TIMS, nr. 23, 2005, pagina 33 t/m 36 schreven Jan Scheirs en Nico Jurgens een vervolg over dit onderwerp.

In het blad Molenwereld, nr. 122, januari 2009, pagina 47 t/m 50, schreef Johan Bakker het artikel “Roomse Rouw”, waarin hij ingaat op de regionale verschillen.

Ook Bicker Caarten besteedde aandacht aan de wiekstanden en illustreerde dat op de pagina's 60 t/m 67, met foto's in zijn boek “In Holland staat een molen”, uitgave 1960. En in zijn boek “De molen in ons volkleven” geeft hij op de pagina's 120 t/m 162 een uitgebreide beschrijving van de molentaal.

Tijdens mijn opleiding, in Overijssel en Gelderland, werd mij geleerd de rouwstand gedurende zes weken toe te passen. En dat gebruik heb ik sedert mijn aanstelling in 2000 op de molen “De Liefde” te Uithuizen, altijd gehanteerd.

Teneinde wat meer eensgezindheid uit te stralen en de saamhorigheid onder de molenaars te vergroten, is het wellicht zinvol wanneer het provinciale gildebestuur, in samenspraak met het Groninger molenhuis, een duidelijke aanbeveling doen t.a.v. het toepassen van de rouwstand op onze molens.

Afgedrukt in De Zelfzwichter, jaargang 15, nummer 1, maart 2011, blz. 15 en 23.

Dit document is onderdeel van de homepage van B. D. Poppen.

<http://www.bdpoppen.nl>